

Bojan Munjin

Stvarnosno kazalište

Oliver Frlić
Mrzim istinu!

Redatelj:
Oliver Frlić
Teatar ITD, SEK
Premijera:
26. svibnja 2011.

Strahna je ona generacija koja u vremenu koje ima uspije osvijestiti i artikulirati svoje strahove i svoje nade. Nekada se izražavanje tih osnovnih poriva zbiva kroz znanost, nekada kroz političko djelovanje, religiju ili gospodarstvo. Nekada kroz umjetnost. Može se reći da je generacija redatelja Olivera Frlića pronašla kazalište kao prostor artikulacije svojih strahova i nada te kao zonu komunikacije sa sobom i sa svijetom. U svakoj predstavi Olivera Frlića vidi se da su literatura, klasične teme, univerzalna pitanja i poetika scenskog realizma, zamijenjeni tvrdim zahtjevom da se bavimo onim što nas vrlo osobno u neposrednoj svakodnevnici dira i muči. Promijenjena je i sama ideja (građanskog) kazališta kao magične kutije u kojoj gledamo život drugih, u kojoj ima uzdaha i patetike, ali se u njoj najviše od svega zabavljamo. Od predstave *Gospođice Rice*, *puno prije geopolitike bila je glazba*, u Teatru ITD

prije pet godina do na primjer novijih *Turbo-folka ili Proklet bio izdajica svoje domovine*, Frlić, krećući se od ironičnog do tragikomičnog, upire prstom u bolne energetske točke koje neposredno utječu na naš život.

Ima već dosta onih koji se pitaju je li u ovom neprestanom "nabrajanju negativnog" Frlić prekoračio granicu između umjetnosti i provokacije, ali ta dilema tiče se i tzv. kazališta srednje struje čija poetika često puta nije na tragu bilo kakve provokacije.

Baveći se neprestano temama "o kojima se ne govori" Frlić je u najnovijoj predstavi *Mrzim istinu!* u Teatru ITD stavio na tapet obiteljske odnose kao zonu stvarne traume, koja je, kako kaže Frlić, u javnosti zamijenjena formulom društvene idealizacije. Vjeran ideji da se ne bavi suptilnom literaturom nego tvrdom realnošću, Frlić je odabrao svoju vlastitu obitelj kao nukleus problematičnih odnosa, preko koje je očito želio doprijeti do nesreće stotina

Rakan Rushaidat, Filip Križan, Iva Visković, Ivana Roščić

Vjeran ideji da se ne bavi suptilnom literaturom nego tvrdom realnošću, Frlić je odabrao svoju vlastitu obitelj kao nukleus problematičnih odnosa...

drugih obitelji, do loše društvene atmosfere i stvarnog duha vremena. Ili riječima samog Frlića: "U Hrvatskoj neprestano postoji taj stereotip da je obitelj 'sveta stvar', neuništivi stup društva i kolijevka moralnih vrijednosti, a da se pri tome ono što se u obiteljima zaista događa konstantno gura pod tepih. Moje obiteljsko iskustvo je između ostalog negativno. Iako je među nama bilo i ljubavi, mi jesmo bili disfunkcionalna porodica. Ja o tim lošim trenucima želim govoriti".

Predstava *Mrzim istinu!* govori o obitelji Frlić u trenutku kada ona još živi u Travniku, u vrijeme socijalizma i bivše države. To je priča o teškim počecima i egzistencijalnim mukama, o podizanju male djece, o ljubavima i svađama. Predstava se završava godinom 1992., u trenutku kada Oliver Frlić bježi u Split, njegov otac, majka i sestra odlaze u Teksas, a u Bosni i Hercegovini počinje rat. Ono što Frlićevo kazalište odjava od onog na koje smo navikli jest što *Mrzim istinu!* nije tek obična priča nakon koje odlazimo u restoran ili idemo kući. Ova predstava je napravljena kao javno razotkrivanje autentične obiteljske intime,

kao tegobna autoanaliza jednoga među nama, u ovom slučaju Olivera Frlića, e da bismo smogli hrabrosti da takav postupak obavimo sami sa sobom. Zašto je to važno? Oliver Frlić ispravno zaključuje da, društveno gledano, mnogo toga nismo rekli jedni drugima i da bez takve otvorenosti, pojedinci, kultura, društvo i država, ne mogu ići naprijed. Drugo, *Mrzim istinu!* ne posjeduje konačni niz činjenica nakon kojih gledaoci izriču konačni moralni sud tko je u predstavi dobar, a tko zao. Frlić u predstavi suočava sebe, glumce i publiku s iskustvom da u prisjećanju što je u prošlosti bilo dobro, a što loše, nikako ne moramo biti u pravu. Dok gledamo glumce na uskoj sceni, sjedeći praktično zajedno s njima za obiteljskim stolom, kako se svađaju na temu iz obiteljske prošlosti "što se zaista dogodilo", mi smo prisiljeni napraviti dugu paralelu i s povijesnim "krivim sjećanjima" ove regije. Takva sjećanja opterećivala su mnoge savjesti tijekom 90-ih i bila su, između ostalog, uzrokom mnogih tragičnih događaja.

U zoni društvenog angažmana u kojem Oliver Frlić neprestano želi biti, njegov redateljski postupak prvenstveno je

usmjeren u pravcu brisanja tragova uobičajenog formata kazališne predstave, kao nečeg dosadnog i uspavljujućeg. U predstavi *Mrzim istinu!*, koja je sastavljena od tih krhotina obiteljske memorije, Frlijić je sugerirao glumcima da u svakoj izvedbi taj narativni kolaž koncipiraju drugačije pa tako jedne večeri gledamo svađu između Oliverovih roditelja na početku predstave, a drugi put u sredini. Drugo,

Ima već dosta onih koji se pitaju je li u ovom neprestanom "nabrajanju negativnog" Frlijić prekoračio granicu između umjetnosti i provokacije...

inzistirajući na kazalištu u vlastito ime, Frlijić će uvijek dokumentarizam i autentičnost priče pretpostaviti fikciji sceniskog zbivanja. To se u predstavi *Mrzim istinu!* vidi na taj način što nije u svakom trenutku jasno jesu li u pojedinim dijalozima akteri likovi u predstavi ili glumci koji igraju te likove. Naime, Frlijić, u želji da "laže što manje", ne propušta pokazati niti utrobu same predstave, način kako je tekao proces rada, pa u ovoj predstavi, unutar scenske radnje, možemo čuti žučne komentare glumaca na račun redatelja, vlastitih uloga i teme kojom se bave. U predstavi igraju Rakan Rushaidat, Ivana Roščić, Filip Križan i Iva Visković i taj "višak" glumačke involviranosti povratno djeluje na svježinu njihove igre koja, provedena kroz stvarno, a ne literarno iskustvo, djeluje živo, punokrvno i nadahnuo. U pregrštju pokušaja definiranja poetike Olivera Frlijića tako dolazimo i do sintagme "stvarnosno kazalište", koja objedinjuje drugačiji način igre, specifičan izbor teme i novu filozofiju kazališne misije.

Kazalište Olivera Frlijića važno je po tome što ono neprestano razbija stereotipe dosadašnje scenske prakse, barem onakve kakva ona kod nas postoji. Olivera Frlijića teško možete zamisliti kao autoritarnog redatelja koji "aranžira" glumce koji su pak svoja imena u predstavi pročitali na oglasnoj ploči teatra.

U predstavi *Mrzim istinu!*, koja se sva temelji na autentičnim događajima i likovima, nije moguće zamisliti redatelja koji naređuje glumcima kako da odigraju svoje uloge. Frlijićeve predstave neprestano izazivaju pažnju, iako su same po sebi često neglamurozne, ponekad neugledne. Predstava *Mrzim istinu!* igra se u stražnjim prostorima Teatra ITD, pokraj sobe za tehniku i inventar, u ambijentu gdje morate oprezno hodati i paziti gdje ćete sjesti. Ta

Olivera Frlijića teško možete zamisliti kao autoritarnog redatelja koji "aranžira" glumce koji su pak svoja imena u predstavi pročitali na oglasnoj ploči teatra.

demistifikacija kazališta kao čarobne kutije ili borba protiv "kuće laži" kako bi rekao Frlijić, prisutna je u njegovim predstavama u mnogim detaljima. Predstava *Mrzim istinu!* namijenjena je auditoriju od tridesetak ljudi, ali niti tako skućena brojka ne predstavlja posvećenu publiku s distance, nego gledatelje koji fizički pušu za vrat glumcima koji igraju na manje od pola metra od njih. Frlijić je uspostavio estetiku suočavanja sa stvarnošću i ona će biti potentna i vitalna sve dotle dok u toj stvarnosti budu postojale izrazito tamne zone i traumatska mjesta o kojima se još uvijek nedovoljno govori. To mogu biti odnosi u obitelji, pitanja o moralu i seksu, ili o zločinima u prošlom ratu: uvijek generacija Olivera Frlijića osjeća da su u politici, crkvi ili na prvoj crti bojišnice u glavnoj ulozi bili oni stariji nakon kojih će kiselo grožđe morati pojesti njihova djeca. Očekivalo bi se da će odgovor "izgubljene generacije" iz 90-ih biti neko kazalište očajnih i gnjevnih i da će scena biti puna buke i bijesa, ali Frlijićeve predstave pokazuju da to nije tako. Na taj način Frlijić opet ruši stereotip o avangardi kao grubom kazalištu krvi i sperme, kako je ono već nazvano u europskim razmjerima.

Predstava *Mrzim istinu!* oslanja se na faktografiju Frlijićeve obitelji u kojoj često nisu cvjetale ruže i koju je Frlijić napustio u najgore vrijeme rata i u trenutku kada je imao 16 godina. Očekivala bi se depresija, gora od Sarah Kane i njezine generacije samoubojica, jer rat i tranzicija, za razliku od miroljubivog života europske srednje klase, rascijepili su život mnogih mladih ljudi na ovim prostorima. U vremenu koje nije ponudilo prave šanse nego samo ružno lice, Frlijić i drugovi, čak i onda kada u njihovim predstavama na pozornici lete cipele, uspostavili su stanovitu poetiku nevinosti, što jest novost u odnosu na refleks grubosti kakvu često posjeduje povijesna avangarda. Zaključno, predstava *Mrzim istinu!* Olivera Frlijića značajan je doprinos novom scenskom rukopisu u hrvatskom teatru koji nas približava stvarnosti daleko više nego što je to željelo kazalište prijašnjih godina. Rekli bismo da je to dobro i za stvarnost i za kazalište.

Predstava se završava godinom 1992., u trenutku kada Oliver Frlijić bježi u Split, njegov otac, majka i sestra odlaze u Teksas, a u Bosni i Hercegovini počinje rat.